

Budapestre vonatkozó ujságcikk

Osztályozás

725.091

Szerző: Németh Béla

Cím: A Közmunkák Tanácsa

Forrás: Pesti Hírlap

Br

(Hely)

1927. 4. 5.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

A Közmunkák Tanácsa.

Irta: Dr. Németh Béla.

A Margitsziget megváltásáról és a Közmunkák Tanácsa megszüntetéséről előterjesztett indítvány teszi aktuálissá, hogy a Közmunkatanács intézményével a nagyközönség előtt foglalkozzunk. Érdekes és különleges intézményünk ez és meg tudom érteni az elhangzott kritikákat, de véleményem szerint a Közmunkák Tanácsával történelmi távlatból kell foglalkoznunk. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ez az intézmény Magyarország egyik legnagyobb államférfiának, az európaszerte nagyrabecsült id. *Andrássy Gyulának* személyes műve. Ha meggondoljuk, hogy id. *Andrássy Gyula* a nagy *Bismarck* munkatársa volt és e két zseniális nagy rendezőszellemnek volt köszönhető, hogy Európában a közelmúlt évtizedekben béke honolt, ipar és kereskedelem soha nem sejtett fejlődésnek indultak s a tudományosság és művészet, civilizáció és kultúra nagyszerűen virágoztak, akkor hálátelt szívvel és kegyeletes tisztelettel kell fordulnunk oly intézmény felé, melyet ez a grandiózus államférfiu, id. *Andrássy Gyula* életrehívott. Pest és Buda egyesítése után lerakta ezzel az alapot ahhoz, hogy fővárosunk ma az, ami. Ha *Bismarck* és *Andrássy* szelme érvényesült volna továbbra is Európában, bizonyára nem következett volna be az Európát megrendítő pusztító háború és ma, mikor már nagyra hivatott kis országunk eltakarította a romokat és a rendet igyekszik minden vonalon helyreállítani, oly korszakot élünk, melyben minden erőt stabilizálnunk, minden fentartó elemet konzerválnunk kell. Nem szabad tehát tervszerületlenül és könnyű kézzel fundamentális intézmények megváltoztatásához vagy megszüntetéséhez hozzányulnunk.

Ha összehasonlítjuk azt a szituációt, melyben id. *Andrássy Gyula* a Közmunkák Tanácsát létesítette, az ország mai állapotával, ugy azt fogjuk találni, hogy akkor is egy sötét korszak után új életet kellett teremteni, éppen úgy, mint most az a feladatunk, hogy a rombolások helyére állásos rendet létesítsünk és igyekezzünk a további fejlődést

lehetővé tenni. Ebből azt a következtetést kell levonni, hogy

a Közmunkák Tanácsát nem szabad megszüntetnünk, hanem éppen ellenkezőleg, ezt a hivatását eddig kitünően betöltött intézményt meg kell erősítenünk és hatáskörét ki kell terjesztenünk az egész országra, amint azt alább ki fogom fejteni.

Amikor köztudomásúvá lett, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsa a Margitszigetet az állam illetőleg a főváros javára a bérletársaságtól megváltotta, interpelláció hangzott el a főváros közgyűlésén, mely a megváltás tényét helyesli ugyan, de kifogásolja a megszerzés műveletének módját és a megváltási összeg nagyságát. Az interpelláló dr.

Bedő Mór bizottsági tagtársam, — aki egyébként ellenzéki hivatását csodálatos lelkiismeretességgel teljesíti — abból indult ki, hogy a bérleti szerződés lényeges feltételek nem teljesítése folytán megváltási összeg fizetése nélkül is megszüntethető lett volna. Nem vette azonban figyelembe azt a követendő elvet, hogy erkölcsi testület nem szüntethet meg ily hosszú lejáratu szerződést anélkül, hogy a tényleges befektetéseket meg ne térítené. Nagyon is érthető továbbá, hogy Czabalay Kálmán, a Közmunkák Tanácsának vezetője, ezt a nagy horderejű tranzakciót a legnagyobb óvatossággal és a nyilvánosság teljes kizárásával folytatta le. Ezért őt nem szemrehányás, hanem a legnagyobb dicséret illeti meg.

Dr. Bedő Mór ez alkalommal kicsinylő módon beszélt a Közmunkák Tanácsáról. Dr. Polónyi Dezső barátom a Pesti Hírlap múlt pénteki számában megérdemelt és meggyőző védelemben részesítette a Közmunkák Tanácsának intézményét és a Margitsziget megváltásának örvendetes tényét. Polónyi Dezső nemcsak egyik legalaposabb ismerője a Szt. Margitsziget ügyének, de szereti is a fővárosnak ezt

az Edenkertjét. Ezt a nagy szeretettel meggyevő atyjától, Polónyi Gézától örökölte, ki mint a Közmunkák Tanácsa elnöke Wekerle Sándor megbízásából csodálatos és megható ambícióval dolgozott a Közmunkák Tanácsa intézményének rekonstrukcióján és a Margitsziget jövőjén.

A Margitsziget ügye újra felvetette a Közmunkák Tanácsa megszüntetésének kérdését. A főváros törvényhatósági bizottságának egy másik kiváló tagja, dr. Gál Jenő, indítványt is készült tenni ez intézmény megszüntetése érdekében. Időszerű tehát, hogy ezzel a kérdéssel behatóbban foglalkozzunk.

Az utolsó évtizedben bizonyos helyről azt a jelszót dobták a köztudatba, hogy a Közmunkák Tanácsa elavult, rendeltetését már betöltött, elagott céltalan intézmény. Ennek igazolására különösképen a Fővárosi Közmunkák Tanácsáról szóló törvényre hivatkoznak. Hogy a Lánchiú megváltását, új hid, illetőleg hidak építését, az *Andrássy-ut* megalkotását, a Duna-szabályozást és azzal egybekötött közmunkákat már befejezte. Meglevő hatáskörének és ügykörének ellátására pedig nincs szükség külön intézményre. Ezzel szemben az 1870: X. t. c. 10. §-a a Fővárosi Közmunkák Tanácsa cím alatt *külön állandó közeg* felállítását rendeli, a 15. és 16. §§-okban felügyeleti és felelősségi hatóságnak rendeli tüzetesen meghatározott állandó ügykörrel és hatáskörrel. A törvény 7. §-a pedig kimondja, hogy az állam a fővárosi pénzalapot azért alkotja meg és bizza a Közmunkák Tanácsára, hogy *Buda-Pest* mint főváros *az ország igényeinek megfelelően*. Ez tehát a törvény értelmében nem időleges, nem átmeneti, nem egyes feladatok megoldására szóló megbízás, hanem az ország és a főváros folyton változó, új és új alakban felmerülő igényeinek szolgálatára rendelt állandó közeg. Az 1870: X. t. c. korszakos jelentőségű volt. Budapest főváros az állam szempontjából nem egyszerű községi közület, hanem az ország gazdasági, kulturális és politikai központja, melyhez nemcsak saját polgárainak, hanem az egész nemzetnek nagy érdekei és céljai fűződnek. Az ország és fővárosa közt fenálló viszonyból szükségszerűen felmerülő követelmények, az országos és községi érdekeknek

harmonikus biztosítása, az ország és a főváros érdekében szükséges alkotások, szabályozások és városfejlesztések gondolköre adott létet az 1870: X. tc.-nek. Kifejezetten hangsúlyozza ez a törvény Budapestnek fővárosi jellegét és hivatását, dunai fekvését, a hajózás, kereskedelem és ipar országos érdekeit és ezek központjának, a fővárosnak oly állásba emelését, amely mindezek fejlődését biztosítja, hogy

„Budapest mint főváros, az ország igényeinek megfelelően.”

A Tanács szervezetét is szerencsésen a paritás alapján alkotta meg a törvény: szavazategyenlőséget tagjának felé a kormány nevezi ki, felé a főváros választja. Az ügykörrel szakszerűen foglalkozó további 8 fővárosi tagnak tanácskozási jogot biztosít a törvény. Az elnök és alelnök állását azonban a kormány kinevezésének tartotta fenn. A Tanács törvényes ügyköre három csoportra oszlik: a hatósági jogkörre, a szabályozó és városfejlesztő munkakörre és a vagyonkezelési ügyköre. Ezzel a hivatással, szervezettel és hatósági jogkörrel működik a Fővárosi Közmunkák Tanácsa félszázad óta a Székesfőváros és az ország javára.

A Közmunkák Tanácsának eddigi alkotásai közül dr. Zubriczky József miniszteri tanácsos értékes tanulmányából a következőket említem fel: Pest és Buda helyszíni térképezése, a város általános szabályozási tervének első kidolgozása és fejlesztése. (Nem a Közmunkatanácsnak hibája, hogy még nincs egységes szabályozási tervünk.) Az Andrassy-ut megalkotása, az Operaház, a pesti belső körúti utvonal kiszélesítése és körütté alakítása. A Nyugati pályaudvar kialakítása, az Ördögárok beoltozása, a Várba és Kioszk, a Várba vezető Palota-ut, a Halászbástya megépítése, a budai belső körút, a Gellérthegy feljárójának és keleti lábának rendezése, az Országház környékének szabályozása, a belső laktanyák kitélepítése, a Szabadság-tér megalkotása, a Bélváros legfontosabb részének és a Kossuth Lajos-utcának modern rendezése, a Közmunkák Tanácsával kapcsolatban kiépített királyi palota telektömbjeinek megalakítása és rendezése, a Tabán szabályozásának megindítása, az egyetemi klinikai telepek, pénzügyminisztériumi palota, József kir. hercegi palota, stb., stb. Ezeket kivül az építési szabályzatok megalkotása revíziója és új kodifikálása, az utcaelnevezés és házszámzás rendszerbe foglalása, a vízellátás és csatornázás nagy kérdéseinek megoldásában intenzív közreműködés, telekrendezések és a magánépítkezés ügyei. Felemlítésre méltó, hogy a Szabadság-tér megalkotásának műveleténél az előirányzott veszteség helyett 5.5 millió korona bevételi többletet, a Ferenc József- és Erzsébet-hidak kialakulásánál a 10.8 millió korona előirányzat mellett 1.45 millió korona megtakarítást ért el a Tanács. Akkoriban még reális ajánlatok voltak.

Akik az önkormányzat támogatásának ürügye alatt követelik az intézménynek megszüntetését, nem számolnak azzal, hogy a Közmunkatanács ügyköre és hatósági jogköre nem szüntethető meg. Ezeket el kell látni vagy külön más szerv vagy közeg útján.

vagy egyes minisztériumokba való beolvastással külön osztályok szervezésével. Ezáltal az autonómia ügyköre megszűnik, részben teljesen megszűnik. A legérdekesebb a dologban, hogy éppen olyan szerv megszüntetését kéri, amelynek fentartása nem jelent sem az államra, sem a fővárosra külön terhet, mely a fővárossal paritásos alapon működik, három évenként a tagok egyharmadának kiválásával állandóan felfrissíthető és amely saját költségvetését, tisztviselő- és szolgaszemélyzetének fizetési és nyugdíjigényeit és minden egyéb kiadását maga fedezi.

A főváros önkormányzatának technikai szervei közelmúlt tapasztalatai szerint, a magánépítési tevékenység fellendülése következtében saját feladatai érdekében is kiegészítésre szorulnak.

De az önkormányzati szervek különben is sokkal inkább vannak kitéve a magánérdekek nyomásának, mint a Közmunkák Tanácsa mint független testület. Jól mondja Polónyi Géza emlékiratában, hogy magának a főváros Tanácsának érdeke, hogy nem ritkán feszélyezett helyzetben helyette egy felettes hatóság védelmezze meg a közegészségügyi vagy közbiztonsági közérdeket. A kormány pedig mint felettes hatóság nem mondhat le ellenőrzési jogáról és az autonómia szempontjából csak előnyösebb, ha ezt az ellenőrzést egy, a fővárossal paritásosan létesített autonóm szerv gyakorolja.

Az 1870 óta fennállott kormányok oly nagy súlyt helyeztek a Közmunkák Tanácsának intézményére, hogy az elnöki tisztelet a mindenkori miniszterelnök legtöbbszór sajátmaga töltötte be s az ügymenetet az alelnök vezette.

Az állam vagyonából szerzett, de fővárosi célokra szolgáló Szent-Margitsziget kezelésére is a Közmunkák Tanácsa hivatott a törvény értelmében és a fővárosi önkormányzat érdeke, hogy annak szervezetében maga is örködjék azon, hogy

József királyi herceg kikötése szerint örök időkre nyilvános kert gyanánt tartassék fenn.

És most érkezünk oda, ahol a Közmunkatanács hatáskörének kibővítését kell szükségszerűen óhajtanunk. Minthogy a trianoni országcsontvitát folytán nagyszerű vidéki városaink egész sorát veszítettük el, minden erőnkkel egyesíteni kell, hogy megmaradt városaink és községeink színvonalát emeljük. Oly rendszerű építkezést kell meghonosítanunk, mely mindenben számol az egészség követelményeivel, alapincézett, világos, levegős, a nap sugarak által hozzáférhető lakóhelyiségeket nyújt. További feladat az egész országra kiterjedőleg a vízvezeték és csatornázási munkák, egyéb egészségügyi berendezések, utak kiépítése és burkolása, fásítás, parkok, vásárhelyek, gyárak, ipartelepek, munkásházak stb. létesítésének előmozdítása. El kell készíteni a vidéki városok új szabályozási és fejlesztési terveit. Óriási jelentőségű a községek egészségügyi fejlesztése. Mérföldes fontossága van annak, hogy az egészségtelen és a tuberkulózist

terjesztő lakások helyébe új, egészséges lakások létesüljenek.

Ezeknek az új, országos feladatoknak megoldására néztem szerint legalkalmasabb a Közmunkák Tanácsa, miért is szükségesnek tartom, hogy ez a kipróbált magasabbrendű speciális szervezet az egész országra kiterjedő hatáskörrel, országos hatósággá kifejlesztessék. Iaz, hogy a fent felsorolt feladatok egyrésze a községi és városi hatóságok hatáskörébe tartozik. Amde ezek egyedül ezeket a nagy feladatokat elvégezni képtelenek. A megvalósítandó feladatkör van olyan nagy és fontos, melynek érdekében idb. Andrássy Gyula megalkotta a Közmunkák Tanácsát. Még ily központi szerv kifogástalan működése esetén is lesznek csaknem leküzdhetetlen nehézségek abban a tekintetben, hogy kiszabadítsuk városainkat és községeinket az elmaradottságból. A szűk látókör, az indolencia és a végeredményben bőségesen megtérülő kiadásoktól, adóktól, járulékoktól való félelem a mi viszonyaink között sok nehézséget fognak okozni. Ezért gondoltam arra, hogy a központi hivatalos és hatósági szerv mellett felajánlom a *Háztulajdonosok Országos Szövetségének* szervezetét, mely arra van hivatva, hogy mint társadalmi autonóm szerv, hivatalos jelleggel felruházva egybegyűjtse mindazokat, akik tőkéjüket és munkájukat nemes indulatoktól ösztönözve községeink és városaink fejlesztésének munkájába akarják beállítani, hogy a maga erkölcsi súlyával és a városi és községi polgárokra mint társaira gyakorlandó befolyásával kiegészítse és megkönnyítse országpszerte a hatósági intézkedéseket, hogy gróf Be'hlen István kormányának az ország mai helyzetében annyira fontos községi és városfejlesztési programja megvalósuljon.